

กลวิธีการเสริมสร้างสันติภาพสำหรับสังคมพหุวัฒนธรรมในวรรณกรรมเสริมบทเรียน
อิสลามศึกษาชุด “เรียนรู้เพื่อเข้าใจ”

Peacebuilding Strategies for Multicultural Society in the Literature
of Islamic Supplementary Lessons Named “Learning for Understanding”

วาริต เจริญราษฎร์^{1*}

Warid Charoenrad^{1*}

Abstract

This research aimed to study the peacebuilding strategies in terms of lesson content and language used in the literature of Islamic supplementary lessons named “Learning for Understanding”. The resources of this research included six books of the literature of Islamic supplementary lessons named "Learning for Understanding" and one book of reprint edition, totaling at seven books. The primary data collecting and analysis had been conducted as a research method and objectives. The result showed that the writers had used five strategies in lesson content for peacebuilding. It presented the core of peace in Islam comprising with 1) the peace free from denying and deceiving; 2) the peace free from all vices and sins; 3) the peace free from Sharia and all kinds of unusual behaviors; 4) the peace free from injustice and violation; and

¹ รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

¹ Associate Professor Ph.D., Thai Language Program, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Dhonburi Rajabhat University

* ผู้ให้การติดต่อ (Corresponding e-mail: yusof_lee@hotmail.com)

รับบทความวันที่ 5 สิงหาคม 2566 แก้ไขวันที่ 27 กันยายน 2566 รับลงตีพิมพ์วันที่ 28 ธันวาคม 2566

5) the peace free from torture in hell and vicious habitat in the underworld. In terms of language, there are four strategies used in these sample groups, namely, Referential form, Describing form, Modality form, and Arab transliteration form. This result also reflected various and interesting ways to perform the peacebuilding strategies. The readers could understand the core of the Islamic religion and Islam people's thinking easily and significantly.

Keywords: *Peacebuilding Strategies, Multicultural Societies, Literature of Islamic Supplementary Lessons*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กลวิธีการเสริมสร้างสันติภาพด้านเนื้อหา และด้านภาษา ในวรรณกรรมเสริมบทเรียนอิสลามศึกษาชุด “เรียนรู้เพื่อเข้าใจ” ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ วรรณกรรมเสริมบทเรียนอิสลามศึกษาชุด “เรียนรู้เพื่อเข้าใจ” จำนวน 6 เล่ม และที่จัดพิมพ์เพิ่มเติม 1 เล่ม รวมวรรณกรรมทั้งหมด 7 เล่ม ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร จากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ผลการวิจัยพบว่า ผู้แต่งใช้กลวิธีการเสริมสร้างสันติภาพด้านเนื้อหา 5 กลวิธี ได้แก่ 1) สันติภาพที่ปลอดจากการปฏิเสธและการสับปลับทุกประการ 2) สันติภาพที่ปลอดจากอบายมุขและความผิดบาปทุกประการ 3) สันติภาพที่ปลอดจากการตั้งภาคีและการอูตรีทุกประการ 4) สันติภาพที่ปลอดจากความอยุติธรรมและการละเมิดรุกรานทุกประการ และ 5) สันติภาพที่ปลอดจากการทรมานในไฟนรกและที่พักอันเลวร้ายในปรโลก ในส่วนของกลวิธีการเสริมสร้างสันติภาพด้านภาษา 4 กลวิธี ได้แก่ 1) กลวิธีการอ้างอิงถึง 2) กลวิธีการให้รายละเอียด 3) กลวิธีการใช้ทัศนภาวะ และ 4) กลวิธีการใช้คำทับศัพท์ภาษาอาหรับ ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงกลวิธีการเสริมสร้างสันติภาพที่หลากหลายและน่าสนใจ ทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจศาสนาอิสลาม และชาวมุสลิมอย่างถูกต้องได้โดยง่ายและเห็นภาพอย่างเป็นรูปธรรม

คำสำคัญ: *กลวิธีการเสริมสร้างสันติภาพ, สังคมพหุวัฒนธรรม, วรรณกรรมเสริมบทเรียนอิสลามศึกษา*

บทนำ

ปัจจุบันสังคมและชุมชนในประเทศไทยมีลักษณะเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม (Multicultural Society) มากขึ้น เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการคมนาคมขนส่ง ทำให้มีผู้คนต่างวัฒนธรรมนิยมต่างชาติพันธุ์ ต่างภาษา ต่างศาสนา ฯลฯ อาศัยอยู่ร่วมกันและมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันอยู่เสมอ Phakawaphan (2015) กล่าวถึงตัวอย่างสังคมพหุวัฒนธรรมในกรุงเทพมหานครว่า เต็มไปด้วยความแตกต่างหลากหลายทาง

วัฒนธรรม ในกรณีของชุมชนผู้อพยพในอดีตมีกลุ่มคนเชื้อสายจีนอาศัยอยู่ร่วมกันกับผู้อพยพชาวอินเดียที่นับถือศาสนาฮินดู และชาวปากีสถานที่นับถือศาสนาอิสลาม นอกจากนี้ยังมีชาวโปรตุเกส ชาวมอญ ชาวเขมร ที่อาศัยอยู่ชุมชนใกล้เคียงและมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เพื่อนบ้าน การประกอบธุรกิจค้าขาย เป็นต้น

การอาศัยอยู่ร่วมกันและมีปฏิสัมพันธ์ใกล้ชิดกันในสังคมพหุวัฒนธรรมดังกล่าวมีประเด็นที่ควรพิจารณาอย่างระมัดระวัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความแตกต่างด้านชาติพันธุ์และศาสนา ผู้วิจัยพบว่า ลักษณะความเป็นพหุสังคมทั้งในโลกและในประเทศไทยยังปรากฏความขัดแย้งอยู่เสมอ Satha-Anan (2008) กล่าวถึงความขัดแย้งในลักษณะดังกล่าว สรุปได้ว่า ความขัดแย้งนำไปสู่การใช้ความรุนแรงหลายรูปแบบ เช่น ชุมนุมยิงวางระเบิด เรียกร้องค่าคุ้มครอง การรุมทำร้าย การปล้น การสังหาร ทำให้เกิดความสูญเสียและกระทบต่อความมั่นคงในสังคมอย่างมาก ลักษณะเช่นนี้ทำให้ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญของการเสริมสร้างสันติภาพในสังคมพหุวัฒนธรรมไทย เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกัน และลดความขัดแย้งอันเกิดจากความแตกต่างทางวัฒนธรรม เนื่องจากการเสริมสร้างสันติภาพจะนำไปสู่ความเข้าใจในความหลากหลาย และความแตกต่างทางวัฒนธรรม ดังที่ Usman (2004) ได้กล่าวถึงการเสริมสร้างสันติภาพว่า มีเป้าหมายสำคัญในการสร้างความสงบสุข ความสันติ และความมั่นคง ท่ามกลางความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม ดังนั้นการเสริมสร้างสันติภาพในสังคมพหุวัฒนธรรมไทย จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะลดความขัดแย้งทางวัฒนธรรม และเป็นสิ่งจำเป็นเร่งด่วนที่ควรส่งเสริมให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน

ผู้วิจัยพบว่า เครื่องมือสำคัญประการหนึ่งของการเสริมสร้างสันติภาพ ได้แก่ วรรณกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งวรรณกรรมที่ใช้ในการเรียนการสอน เนื่องจากจะเป็นแหล่งปลูกฝังความเชื่อ ทศนคติ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ตลอดจนค่านิยมทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างความเข้าใจในความแตกต่างทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะวรรณกรรมเสริมบทเรียนชุด “เรียนรู้เพื่อเข้าใจ” ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นวรรณกรรมอ่านเสริมบทเรียนเพิ่มเติมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ระดับประถมศึกษา จำนวน 7 เล่ม ได้รับอนุญาตให้ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้อ่านเสริมในสถานศึกษาแห่งราชอาณาจักรไทย ตามประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เรื่อง “อนุญาตให้ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้อ่านเสริมในสถานศึกษา” ลงวันที่ 29 มีนาคม พ.ศ. 2555 โดยลิขสิทธิ์ของวรรณกรรมชุดนี้เป็นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดำเนินการจัดพิมพ์โดยสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา พิมพ์เผยแพร่ครั้งแรก พ.ศ. 2555 จำนวนพิมพ์เล่มละ 5,000 ฉบับ และพิมพ์พ่วงจำหน่าย พ.ศ. 2556 จำนวนพิมพ์เล่มละ 2,000 ฉบับ ต้นฉบับพิมพ์เผยแพร่ที่โรงพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว เนื้อหาของวรรณกรรมชุดนี้เรียบเรียงโดยนักวิชาการด้านอิสลามศึกษา ได้แก่ นายบรรจง บินกาชัน นางสาวสมศรี บินกาชัน นายชัยฤทธิ์ ศรีโรจน์ฤทธิ์ นางมะลิ ตยวิวุฒิกุล และนางมณฑนา คุปตะพันธ์ ภาพประกอบโดย นายอัปดุลรอเส็ด เจ๊ะเลาะ และนางสาวอภิรดี นิลาศน์ โดยมีคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ 2 ชุด กลั่นกรองเนื้อหา วรรณกรรมเสริมบทเรียนชุด “เรียนรู้เพื่อเข้าใจ” ใช้ประกอบการเรียนการสอนทั้งในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร และ

โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วประเทศ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อ “ให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ ยอมรับวัฒนธรรมที่แตกต่างหลากหลายและสรรค์สร้างสังคมแห่งสันติสุข” (Office of the Basic Education Commission, 2012a) เนื้อหาของวรรณกรรมเสริมบทเรียนชุด “เรียนรู้เพื่อเข้าใจ” ประกอบด้วยหนังสือ 7 เล่ม ผู้วิจัยสนใจว่าวรรณกรรมชุดนี้มีกลวิธีในการเสริมสร้างสันติภาพอย่างไร สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าและประโยชน์ของสันติภาพในลักษณะใดบ้าง ซึ่งองค์ความรู้ที่ได้จะเป็นแนวทางสำคัญในการนำไปพัฒนารูปแบบและกลวิธีในการเสริมสร้างสันติภาพในสังคมไทย ทั้งในกรุงเทพมหานคร และชุมชนพหุวัฒนธรรมทั่วประเทศ

จากการศึกษาเบื้องต้น ผู้วิจัยพบว่าวรรณกรรมเสริมบทเรียนชุด “เรียนรู้เพื่อเข้าใจ” มีกลวิธีในการเสริมสร้างสันติภาพ ทั้งกลวิธีด้านเนื้อหา และกลวิธีด้านภาษา ผู้วิจัยเลือกใช้แนวคิดสันติภาพในอิสลาม (The Idea of Peace in Islam) เพื่อวิเคราะห์กลวิธีด้านเนื้อหา เนื่องจากวรรณกรรมชุดนี้เป็นวรรณกรรมเสริมบทเรียนอิสลามศึกษา ส่วนกลวิธีด้านภาษา ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของคติชน (Functions of Folklore) ร่วมกับแนวคิดวัจนปฏิบัติศาสตร์ (Pragmatics) เป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ การใช้ทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของคติชนร่วมกับแนวคิดวัจนปฏิบัติศาสตร์ในการวิเคราะห์ข้อมูลข้างต้น ทำให้เห็นกลวิธีทางภาษาที่เป็นลักษณะเด่นของวรรณกรรมชุดนี้ได้ชัดเจน เนื่องจากวรรณกรรมเสริมบทเรียนชุด “เรียนรู้เพื่อเข้าใจ” ซึ่งเป็นข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ถือเป็นข้อมูลทางคติชนวิทยา เนื่องจากมีทั้ง Folk อันได้แก่ เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาวมุสลิมที่มีประเพณีเป็นของตนเอง มีเอกลักษณ์ทางศาสนาร่วมกัน และ Lore ได้แก่ หลักคำสอนที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาโดยใช้ถ้อยคำ เมื่อเวลาผ่านไปคำสอนเหล่านี้ได้รับความนิยมแพร่หลายจนพัฒนาเป็นวรรณกรรมคำสอนในที่สุด (Bascom, 1965) โดย Bascom กล่าวว่า ทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของคติชนสามารถขยายแนวคิดด้านบทบาทหน้าที่ของวรรณกรรมให้ชัดเจนขึ้น และสะท้อนถึงความสัมพันธ์ระหว่างบริบททางสังคม และบทบาทหน้าที่ของคติชนต่อสังคมได้อย่างละเอียด ในแง่นี้ทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของคติชนจึงเป็นวิธีวิทยาที่สามารถสังเคราะห์กลวิธีทางภาษา ซึ่งถือเป็นบทบาทหน้าที่สำคัญของวรรณกรรมเสริมบทเรียนชุด “เรียนรู้เพื่อเข้าใจ” ได้อย่างชัดเจน (Bascom, 1965) จากคำกล่าวข้างต้นแสดงถึงความยืดหยุ่นของทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของคติชน ซึ่งผู้วิจัยจะต้องมีทักษะในการนำทฤษฎีนี้ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับข้อมูลแต่ละประเภทด้วย ดังที่ Charoenrad (2020a) กล่าวถึงแนวทางการนำทฤษฎีนี้ไปใช้ในการวิจัยทางภาษาไทยว่า ผู้วิจัยสามารถใช้ทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของคติชน วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทและบริบททางสังคม เพื่อวิเคราะห์ว่าคติชนของกลุ่มชนในฐานะที่เป็นข้อมูลทางวัฒนธรรมมีบทบาทและหน้าที่ที่ตอบสนองต่อความต้องการทางสังคมของมนุษย์ และสร้างความมั่นคงให้ระบบความสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มชนนั้น ๆ ในลักษณะใด จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของคติชน ตามแนวทางของบาสคอมที่นำมากล่าว จะเห็นว่าทฤษฎีนี้เหมาะสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลทางภาษาและวัฒนธรรมไทย ผลการวิจัยทำให้เข้าใจบทบาทของข้อมูลทางคติชนวิทยาในแง่มุมต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน ลึกซึ้ง แต่ยังไม่มีส่วนนำมาวิเคราะห์วรรณกรรมคำสอนทางศาสนาอิสลาม ซึ่งเป็นข้อมูลทางคติชนวิทยาที่โดดเด่น น่าสนใจ มีอัตลักษณ์เฉพาะตัว และเป็นตัวแทน

การเสริมสร้างสันติภาพสำหรับสังคมพหุวัฒนธรรม

วาริต เจริญราษฎร์

ชุมชนทางศาสนาที่สำคัญในสังคมไทย ผู้วิจัยจึงจะใช้ทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของคติชน เป็นแนวทางในการวิจัย กลวิธีการเสริมสร้างสันติภาพสำหรับสังคมพหุวัฒนธรรม ในวรรณกรรมเสริมบทเรียนอิสลามศึกษาชุด “เรียนรู้เพื่อเข้าใจ” เพื่อทำความเข้าใจบทบาทด้านการเสริมสร้างสันติภาพของข้อมูลดังกล่าวต่อสังคมพหุวัฒนธรรมไทยในปัจจุบัน

ผลการวิจัยครั้งนี้ ทั้งกลวิธีการเสริมสร้างสันติภาพด้านเนื้อหาและกลวิธีด้านภาษา จะเป็นแนวทางในการสร้างวรรณกรรมอิสลามศึกษา เพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งจากความไม่เข้าใจทางวัฒนธรรมระหว่างกัน ในสังคมไทย และจะเป็นการขยายองค์ความรู้เพื่อบูรณาการระหว่างภาษา คติชนวิทยา วัฒนธรรมศึกษา และอิสลามศึกษา เพื่อเสริมสร้างสันติภาพอย่างยั่งยืนในสังคมพหุวัฒนธรรมไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์กลวิธีการเสริมสร้างสันติภาพด้านเนื้อหา ในวรรณกรรมเสริมบทเรียนอิสลามศึกษาชุด “เรียนรู้เพื่อเข้าใจ”
2. เพื่อวิเคราะห์กลวิธีการเสริมสร้างสันติภาพด้านภาษา ในวรรณกรรมเสริมบทเรียนอิสลามศึกษาชุด “เรียนรู้เพื่อเข้าใจ”

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดสันติภาพในอิสลาม

แนวคิดสันติภาพในอิสลาม เป็นแนวคิดในการวิเคราะห์เนื้อหาหรือสารัตถะด้านสันติภาพอิสลามศึกษา โดย Japakiya (2004) ได้สังเคราะห์สารัตถะด้านสันติภาพจากคัมภีร์อัลกุรอาน และอัลหะดีษ ได้แก่

เนื้อหาหรือสารัตถะด้านสันติภาพจากคัมภีร์อัลกุรอาน

เนื้อหาจากคัมภีร์อัลกุรอานที่นำไปเผยแพร่หรือสื่อสารในแง่มุมต่าง ๆ เกี่ยวกับศาสนาอิสลามแล้ว จะก่อให้เกิดความเข้าใจอันดี หรือสันติภาพขึ้นในสังคม ได้แก่

- 1) สันติภาพที่ปลอดจากความเท็จและอวิชชาทุกประการ
- 2) สันติภาพที่ปลอดจากอบายมุขและความผิดบาปทุกประการ
- 3) สันติภาพที่ปลอดจากความอยุติธรรมและการละเมิดรุกรานทุกประการ
- 4) สันติภาพที่ปลอดจากการกดขี่และการร่วมมือ สมคบคิดมุ่งร้ายทุกประการ
- 5) สันติภาพที่ปลอดจากความชั่วและความเลวร้ายทุกประการ
- 6) สันติภาพที่ปลอดจากการตั้งภาคีและการอูตรีทุกประการ
- 7) สันติภาพที่ปลอดจากการปฏิเสธและการสับปลับทุกประการ
- 8) สันติภาพที่ปลอดจากโรคร้ายและทุกข์ภัยทุกประการ

9) สันติภาพที่ปลอดจากการกระชับกระชาบของมารร้ายและการล่อลวง

10) สันติภาพที่ปลอดจากการทรمانในไฟนรกและที่พักอันเลวร้ายในปรโลก

เนื้อหาหรือสาระสำคัญของสันติภาพจากอัลหะดีษ

เนื้อหาจากอัลหะดีษที่นำไปเผยแพร่หรือสื่อสารในแง่มุมมองต่าง ๆ เกี่ยวกับศาสนาอิสลามแล้วจะก่อให้เกิดความเข้าใจอันดี หรือสันติภาพขึ้นในสังคม ได้แก่

1) สันติภาพของปัจเจกชน

2) สันติภาพของประเทศชาติและโลกทั้งมวล

3) สันติภาพของสติปัญญาและจิตวิญญาณ

4) สันติภาพของตัวตนและอวัยวะในร่างกาย

5) สันติภาพของบ้านและครอบครัว สันติภาพของสังคมและประชาชาติ

6) สันติภาพในการมีชีวิตและหลังความตาย

7) สันติภาพในโลกนี้และโลกหน้า

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าแนวคิดสันติภาพในอิสลามของ Japakiya (2004) ข้างต้นจะเป็นแม่แบบและแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลด้านสันติวิธีในศาสนาอิสลามอย่างกว้างขวาง แต่ก็พบว่าแนวคิดสันติภาพในอิสลามของนักวิชาการท่านอื่น ๆ ด้วย เช่น Said (2001) ได้นำเสนอแนวคิดที่ว่า บรรดาศาสดาในศาสนาอิสลามถูกส่งมาพร้อมกับหลักธรรมคำสอนเพื่อยับยั้งการกดขี่ข่มเหงของผู้ทรงอำนาจที่ไร้คุณธรรม และเปิดเผยความจริงที่ว่า ความชั่วร้าย การกระทำรุนแรง การรุกราน ซึ่งเป็นอุปสรรคของสันติภาพ ไม่สามารถที่จะดำรงอยู่ต่อไปได้ หากปราศจากการเชื่อฟังของประชาชน บรรดาศาสดานั้นเป็นสัญลักษณ์ของความสันติและไม่ใช้ความรุนแรงที่ยิ่งใหญ่ ซึ่งสิ่งที่เป็นแนวทางสำคัญของศาสดาในการประกอบภารกิจด้านศาสนา คือ หลักคำสอนจากคัมภีร์อัลกุรอาน อันเป็นสันติภาพบนพื้นฐานของความยุติธรรมสำหรับมนุษย์ทุกคนเป็นหลักธรรมสำคัญของศาสนาอิสลาม Said (2001) เสนอว่า คัมภีร์อัลกุรอานและวจนะของท่านศาสดามุฮัมมัดที่เสนอแนวทางสันติในวิถีอิสลาม เป็นความพยายามที่จะบรรลุถึงสันติภาพ โดยใช้วิธีการนุ่มนวลมากกว่าวิธีการใช้ความรุนแรง กล่าวโดยสรุปคือ แนวคิดสันติภาพในอิสลามของ Said คือเนื้อหาคำสอนจากคัมภีร์อัลกุรอานและวจนะของท่านศาสดามุฮัมมัด และเป็นสิ่งที่สอดคล้องกับแนวคิดสันติภาพในอิสลามของ Japakiya นั่นเอง อย่างไรก็ตามนักวิชาการด้านสันติวิธีมักเลือกใช้แนวคิดสันติภาพในอิสลามของ Japakiya เป็นกรอบในการอ้างอิงมากกว่า เพราะได้กล่าวถึงรายละเอียดหัวข้อสันติภาพที่พิจารณาจากคัมภีร์อัลกุรอานและวจนะของท่านศาสดามุฮัมมัดได้อย่างชัดเจน

แนวคิดสันติภาพในอิสลามนี้ผู้วิจัยจะนำมาใช้วิเคราะห์กลวิธีด้านเนื้อหาว่า วรรณกรรมเสริมบทเรียนอิสลามศึกษาชุด “เรียนรู้เพื่อเข้าใจ” มีกลวิธีเลือก ผลิต และเรียบเรียงเนื้อหาตามสันติภาพลักษณะใดตามหลักการของศาสนาเพื่อใช้เสริมสร้างสันติภาพในสังคมพหุวัฒนธรรม

2. แนวคิดพหุวัฒนธรรม

แนวคิดพหุวัฒนธรรม (Multiculturalism) ถูกบัญญัติและนิยามความหมายครั้งแรก เมื่อ 31 กรกฎาคม ค.ศ. 1941 ใน The Oxford English Dictionary โดยหมายถึง สภาพความหลากหลายทางวัฒนธรรมภายในกรอบของรัฐประชาชาติ เป็นวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnicity) และเชื้อชาติ (Race) ต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มที่ไม่ได้เป็นเจ้าของอำนาจหลัก ทั้งทางการเมือง การปกครอง และชนชั้นนำ อีกนัยหนึ่งอาจหมายถึงชนกลุ่มน้อย ซึ่งมีนโยบายและแนวทางการเมืองที่จะทำให้กลุ่มของตัวเองเข้าไปมีบทบาทในทางการเมือง หรือมีอำนาจทางการเมือง (Powell, 2003) จะเห็นได้ว่าจุดเริ่มต้นของแนวคิดพหุวัฒนธรรมมีความหมายและบทบาทสัมพันธ์กับอำนาจรัฐ การเมือง และการปกครองในสังคม

อย่างไรก็ตาม John (1996) ได้แสดงความเห็นว่า แนวคิดพหุวัฒนธรรมควรพิจารณาเรื่องความเชื่อในการยอมรับสิทธิของชนกลุ่มน้อยในเรื่องต่าง ๆ ได้แก่ การใช้ภาษาตามบริบทของครอบครัวและท้องถิ่น การเชื่อมั่นและปฏิบัติตามหลักศาสนา การจัดการความสัมพันธ์ในครอบครัวและชุมชนด้วยวิธีของตนเอง และการรักษาจารีต ธรรมเนียม ประเพณี ของกลุ่มชนต่าง ๆ โดย Blum (1992) ได้เสนอแนวทางสร้างนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างสันติภาพตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมไว้ว่า ต้องมีสาระที่เกี่ยวกับ 1) การยืนยันและตระหนักถึงคุณค่าของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม 2) การทำความเข้าใจและเรียนรู้ลักษณะทางวัฒนธรรมที่แตกต่าง และ 3) การเรียนรู้และเอาใจใส่ต่อการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมที่แตกต่าง

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่า แนวคิดพหุวัฒนธรรมของ Blum (1992) มีขอบเขตที่กว้างขวางสามารถใช้เป็นแนวทางการศึกษาวิจัยในศาสตร์ต่าง ๆ ได้อย่างหลากหลาย ทั้งนี้ ด้วยวัตถุประสงค์ที่สำคัญก็คือ เสริมสร้างการดำรงอยู่ของผู้คนที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม ตลอดจนสนับสนุนให้สมาชิกของสังคมยอมรับและเคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างหลากหลายอันจะทำให้เกิดสันติภาพที่ยั่งยืน สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวิจัยครั้งนี้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงจะนำผลการวิเคราะห์ทฤษฎีการเสริมสร้างสันติภาพด้านเนื้อหา และด้านภาษาที่ปรากฏในวรรณกรรมเสริมบทเรียนอิสลามศึกษาชุด “เรียนรู้เพื่อเข้าใจ” มาสังเคราะห์ตามแนวคิดพหุวัฒนธรรม เพื่อสร้างวรรณกรรมเสริมสร้างสันติภาพอิสลามศึกษาตามแนวคิดของ Blum (1992) ที่มีสาระที่เกี่ยวกับอัตลักษณ์ที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมอิสลาม ลักษณะทางวัฒนธรรมอิสลาม และการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมอิสลาม สำหรับใช้เสริมสร้างสันติภาพในสังคมไทยต่อไป

3. แนวคิดวัจนปฏิบัติศาสตร์

แนวคิดวัจนปฏิบัติศาสตร์ เป็นแนวคิดการศึกษาภาษาที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับผู้ใช้ โดยให้ความสำคัญกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม ที่มีผลต่อการใช้ภาษาและกระบวนการทางปริชานที่ทำให้ผู้ใช้ภาษารับรู้และสามารถตีความเจตนาของผู้พูด (Choksunis, 2008) ดังนั้นเมื่อต้องการวิเคราะห์ทฤษฎีการใช้ภาษา จึงสามารถใช้แนวคิดวัจนปฏิบัติศาสตร์ประกอบการวิเคราะห์ให้เกิดความชัดเจนขึ้นได้

Hongladarom and Choksunis (2008) กล่าวถึง ความเป็นมาของแนวคิดวัจนปฏิบัติศาสตร์ว่า การศึกษาภาษาในสมัยหนึ่งมุ่งศึกษาเพียงสามัตถิยะภาษา (Competence) ซึ่งเป็นความรู้ที่สมาชิกในสังคม

มีเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ทางภาษา นักวิจัยปฏิบัติศาสตร์เห็นว่าการศึกษาข้างต้น เป็นการละเลยการใช้ภาษาอันเป็นลักษณะเฉพาะของบุคคลซึ่งไม่มีกฎเกณฑ์ที่แน่นอน และไม่สามารถศึกษาได้ตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ การศึกษาภาษาจึงติดกับรูปภาษา ไม่ว่าจะรูปภาษาที่จะศึกษาเป็นเสียง คำ หรือประโยค ในเวลาต่อมา มีการนำเสนอแนวคิดใหม่ว่าการใช้ภาษา ไม่ใช่ลักษณะเฉพาะบุคคลที่ขาดระบบและอธิบายไม่ได้ แต่การใช้ภาษามีแบบแผนที่กำหนดขึ้นโดยปัจจัยทางสังคม ในปี ค.ศ. 1970 นักภาษาศาสตร์เริ่มสนใจศึกษาภาษาโดยให้ความสำคัญเรื่องการใช้ภาษา โดยไม่ได้คำนึงว่าการใช้ภาษานั้นจะถูกไวยากรณหรือไม่ ต่อมาการศึกษาลักษณะนี้ จึงเป็นที่รู้จักกันในนามวิจัยปฏิบัติศาสตร์ โดยเน้นที่บริบทของการตีความ

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า วิจัยปฏิบัติศาสตร์เป็นการศึกษาภาษาที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับผู้ใช้ โดยให้ความสำคัญกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่มีผลต่อการใช้ภาษา ทำให้ผู้ใช้ภาษารับรู้และสามารถตีความเจตนาของผู้พูดได้ ในช่วงปี ค.ศ. 1970 นักภาษาศาสตร์เริ่มสนใจศึกษาภาษา โดยให้ความสำคัญเรื่องการใช้ภาษา โดยไม่ได้คำนึงว่าการใช้ภาษานั้นจะถูกไวยากรณหรือไม่ ต่อมาการศึกษาลักษณะนี้ เป็นที่รู้จักกันในนามวิจัยปฏิบัติศาสตร์ โดยเน้นที่บริบทของการตีความนั่นเอง

4. ทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของคติชน

วรรณกรรมเสริมบทเรียนหรือวรรณกรรมคำสอนเป็นข้อมูลทางคติชนวิทยาอย่างหนึ่ง มีลักษณะตรงกับนิยามความหมายของคติชน สามารถแยกอธิบายเป็น 2 คำ ได้แก่ Folk หมายถึง กลุ่มชนใดกลุ่มชนหนึ่งที่มีประเพณีเป็นของตนเองและมีลักษณะอันเป็นเอกลักษณ์ร่วมกันอย่างน้อย 1 ประการ และ Lore หมายถึง เรื่องราวหรือองค์ความรู้ที่ถ่ายทอดสืบต่อมาโดยใช้ถ้อยคำ (Charoenrad, 2020a) จากคำนิยามนี้วรรณกรรมเสริมบทเรียนอิสลามศึกษาชุด “เรียนรู้เพื่อเข้าใจ” ซึ่งเป็นข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้จึงถือเป็นข้อมูลทางคติชนวิทยา เนื่องจากมีทั้ง Folk อันได้แก่ กลุ่มชาวมุสลิมที่มีประเพณีเป็นของตนเอง เช่น เทศกาลฮารีรายา ตรีษ อีดิลฟิตรี ตรีษอีดิลอัฎฮา การนิกะฮ์ เป็นต้น มีเอกลักษณ์ทางศาสนาร่วมกัน และ Lore ได้แก่ หลักคำสอนที่ถ่ายทอดต่อกันมาโดยใช้ถ้อยคำ เมื่อเวลาผ่านไปคำสอนเหล่านี้ได้รับความนิยมแพร่หลายจนพัฒนาเป็นวรรณกรรมคำสอนในที่สุด

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กลวิธีการเสริมสร้างสันติภาพ ทั้งกลวิธีด้านเนื้อหา และกลวิธีด้านภาษาในวรรณกรรมเสริมบทเรียนอิสลามศึกษาชุด “เรียนรู้เพื่อเข้าใจ” ซึ่งเป็นข้อมูลทางคติชนวิทยา ผู้วิจัยจึงรวบรวมเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของคติชน (Functions of Folklore) เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย และเป็นแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยต่อไป

Bascom (1965) เป็นผู้นำเสนอทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของคติชน โดยเขียนบทความเรื่อง “Four Function of Folklore” มีเนื้อหาวิเคราะห์ผลงานชิ้นสำคัญของมาลินอฟสกี (Malinowski) เรื่อง “Myth in Primitive Psychology” บาสคอมใช้ข้อมูลทางคติชนวิทยา เช่น ภาษิต สำนวน ปริศนาคำทาย เพลงพื้นบ้าน นิทานพื้นบ้าน มาขยายแนวคิดด้านบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจนขึ้น โดยอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างบริบททาง

สังคม และบทบาทหน้าที่ของคติชนต่อสังคมไว้อย่างละเอียด สรุปได้ว่าข้อมูลทางคติชนวิทยามีบทบาททางสังคม 4 ประการ ได้แก่

1) สร้างความเพลิดเพลิน ซึ่งสามารถจำแนกรายละเอียดย่อย ๆ ได้อีกว่า เป็นความเพลิดเพลินจากจินตนาการที่โลดโผน หรือการใช้เป็นกลไกทางจิตเพื่อหลบเลี่ยงความจริงในสังคม แสดงให้เห็นว่า คติชนได้ทำหน้าที่เป็นทางออกให้กับความคับข้องใจของมนุษย์

2) ยืนยันความสำคัญของพิธีกรรมที่เติมเต็มวัฒนธรรม ทำให้วัฒนธรรมสมบูรณ์

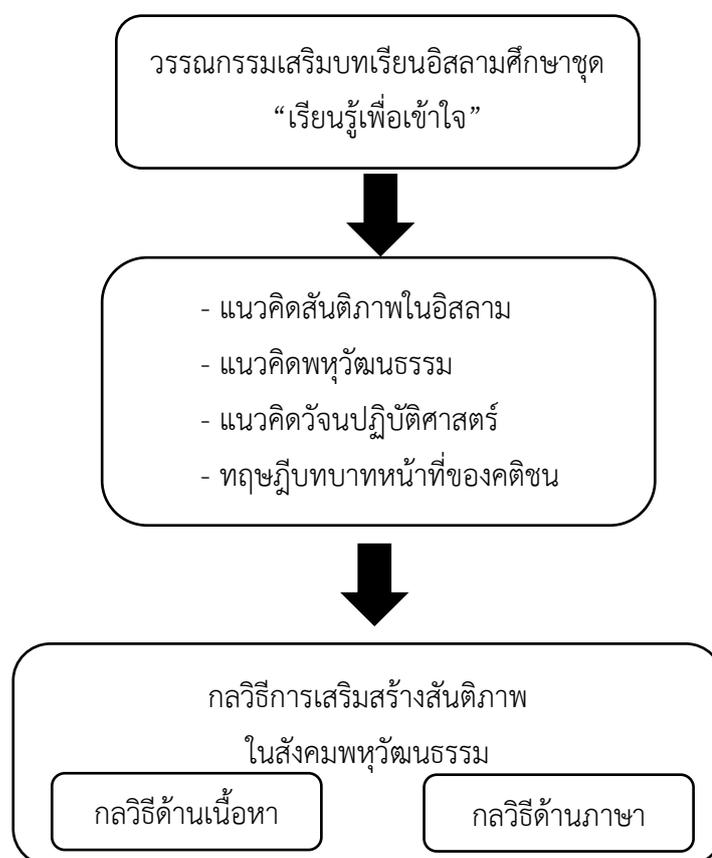
3) ให้การศึกษา กล่อมเกลา และขัดเกลาทางสังคม

4) รักษาปัทสถานทางสังคม

นอกจากนี้ Bascom (1965) ยังกล่าวสรุปไว้ในตอนท้ายบทความว่า สามารถแยกย่อยบทบาทลงได้อีกหรือรวมเป็นบทบาทเดียวคือ บทบาทในการรักษาเสถียรภาพทางวัฒนธรรม (Maintain the Stability of Culture)

จากคำกล่าวของ Bascom ข้างต้น แสดงถึงความยืดหยุ่นของทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของคติชน ผู้วิจัยจึงต้องมีทักษะในการนำทฤษฎีนี้ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับข้อมูลแต่ละประเภทด้วย ดังที่ Charoenrad (2020a) กล่าวถึงแนวทางการนำทฤษฎีนี้ไปใช้ในการวิจัยทางภาษาไทยว่า ผู้วิจัยสามารถใช้ทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของคติชนวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทและบริบททางสังคม เพื่อวิเคราะห์ว่าคติชนของกลุ่มชนในฐานะที่เป็นข้อมูลทางวัฒนธรรมมีบทบาทและหน้าที่ตอบสนองต่อความต้องการทางสังคมของมนุษย์ และสร้างความมั่นคงให้ระบบความสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มชนนั้น ๆ ในลักษณะใด จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของคติชน ตามแนวทางของ Bascom ที่นำมากล่าวจะเห็นว่า ทฤษฎีนี้เหมาะในการวิเคราะห์ข้อมูลทางภาษาและวัฒนธรรมไทย ผลการวิจัยทำให้เข้าใจบทบาทของข้อมูลทางคติชนวิทยาในแง่มุมต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน ลึกซึ้ง แต่ยังไม่มีส่วนไหนมาวิเคราะห์วรรณกรรมคำสอนทางศาสนาอิสลาม ซึ่งเป็นข้อมูลทางคติชนวิทยาที่โดดเด่น น่าสนใจ มีอัตลักษณ์เฉพาะตัว และเป็นตัวแทนชุมชนทางศาสนาที่สำคัญในสังคมไทย ผู้วิจัยจึงจะใช้ทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของคติชนเป็นแนวทางในการวิจัยกลวิธีการเสริมสร้างสันติภาพสำหรับสังคมพหุวัฒนธรรมในวรรณกรรมเสริมบทเรียนอิสลามศึกษาชุด “เรียนรู้เพื่อเข้าใจ” เพื่อทำความเข้าใจบทบาทด้านการเสริมสร้างสันติภาพของข้อมูลดังกล่าวต่อสังคมพหุวัฒนธรรมไทยในปัจจุบัน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ที่มา: จากการทบทวนวรรณกรรมโดยนักวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ วรรณกรรมเสริมบทเรียนอิสลามศึกษาชุด "เรียนรู้เพื่อเข้าใจ" จำนวน 7 เล่ม

เครื่องมือวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ แบบวิเคราะห์กลวิธีด้านเนื้อหา และแบบวิเคราะห์กลวิธีด้านภาษา ซึ่งผ่านการพิจารณากลับกรองจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ และมีวิธีการตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับความถูกต้องของผลการวิจัยโดยคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิผู้เชี่ยวชาญจากหลากหลายสถาบันที่สรรหาโดยแหล่งทุนการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวบทวรรณกรรมเสริมบทเรียน แล้วเสนอผลการวิจัยในเชิงวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้ โดยต้องคำนึงถึงความตรงของการวิจัย เมื่อได้ข้อมูลเพียงพอแล้วผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. วิเคราะห์กลวิธีการเสริมสร้างสันติภาพด้านเนื้อหา ด้วยแนวคิดสันติภาพในอิสลาม โดยผู้วิจัยพิจารณาสารัตถะที่ปรากฏในข้อความจากตัวบทว่า ผู้แต่งเลือกสรรสารัตถะจากคัมภีร์อัลกุรอานที่เกี่ยวข้องกับหลักการสำคัญของศาสนาอิสลาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ส่งผลโดยตรงต่อความคิด ความเชื่อ และการปฏิบัติตนของชาวมุสลิมอันมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ตามหมวดหมู่ของสันติภาพในแนวคิดสันติภาพในอิสลาม (The Idea of Peace in Islam) ข้อใดบ้าง เพื่อให้ผู้อ่านที่ไม่ใช่ชาวมุสลิมได้เข้าใจถึงหลักการที่ถูกต้องของศาสนาอิสลาม และเข้าใจว่าเหตุใดชาวมุสลิมถึงมีความคิด ความเชื่อ และการปฏิบัติตนเช่นนั้น ทั้งนี้ในการวิเคราะห์ ผู้วิจัยพิจารณาพร้อมกับเนื้อหาของคัมภีร์อัลกุรอานประกอบด้วย เพื่ออ้างอิงและยืนยันว่าสารัตถะดังกล่าวมีอยู่ในบัญญัติทางศาสนาอิสลาม และเป็นเนื้อหาที่สะท้อนแนวคิดของศาสนาอิสลามอย่างแท้จริง

2. วิเคราะห์กลวิธีการเสริมสร้างสันติภาพด้านภาษา ด้วยทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของคติชนร่วมกับแนวคิดวัฒนธรรมปฏิบัติศาสตร์ โดยผู้วิจัยนำข้อความจากตัวบทซึ่งเป็นการใช้ภาษาตามบริบทของการสื่อสารมาวิเคราะห์ว่าข้อความนั้น ๆ ใช้วิธีการทางภาษาศาสตร์ใดเพื่อสื่อสารความคิด สารัตถะ และดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน (Pragmatics) ในที่นี้ผู้วิจัยมุ่งเน้นและจำแนกหมวดหมู่ผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการสื่อสารและเจตนาของผู้แต่ง ซึ่งถือเป็นหน้าที่อย่างหนึ่งของข้อมูลทางคติชน

ผลการวิจัย

1. กลวิธีการเสริมสร้างสันติภาพด้านเนื้อหา

ผลการวิเคราะห์กลวิธีการเสริมสร้างสันติภาพด้านเนื้อหาพบสารัตถะจากคัมภีร์อัลกุรอานตามแนวคิดสันติภาพในอิสลาม ดังนี้

1.1 สันติภาพที่ปลอดจากอบายมุขและความผิดบาปทุกประการ

สันติภาพที่ปลอดจากอบายมุขและความผิดบาปทุกประการ เป็นสารัตถะสำคัญตามแนวคิดสันติภาพในอิสลาม เป็นกลวิธีด้านเนื้อหาเพื่อแสดงให้เห็นว่า สิ่งใดเป็น "อบายมุข" สิ่งใดเป็น "ความผิดบาป" ในศาสนาอิสลาม ผลการวิจัยพบว่า ผู้แต่งใช้เนื้อหาด้านสันติภาพที่ปลอดจากอบายมุขและความผิดบาปทุกประการ เพื่อให้ผู้อ่านทั่วไปทราบว่สิ่งใดที่ชาวมุสลิมไม่สามารถปฏิบัติได้ อันจะนำไปสู่การปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันและในเทศกาลต่าง ๆ ร่วมกันกับชาวมุสลิมได้อย่างถูกต้อง และทำให้เข้าใจชาวมุสลิมมากยิ่งขึ้น เช่น

“ทุกสิ่งที่อัลลอฮ์ สุกุหฺนอะฮฺวะตะอะลา ทรงห้ามเป็นสิ่งหะรอม เพราะเป็นสิ่งไม่ดีและมีโทษ เช่น บุหฺรี สิ่งมีนเมา ยาเสพติด การพนัน ล้วนเป็นสิ่งหะรอม และอัลลอฮ์ สุกุหฺนอะฮฺวะตะอะลา ทรงห้ามการรังแกและการลักขโมยอีกด้วย”

(Office of the Basic Education Commission, 2012c)

จากข้อความข้างต้นผู้แต่งได้กล่าวถึงสิ่งที่ “หะรอม” คือ สิ่งต้องห้ามในศาสนาอิสลาม ชาวมุสลิมจะต้องหลีกเลี่ยงอย่างเด็ดขาด ในที่นี้ ได้แก่ บุหฺรี สิ่งมีนเมา ยาเสพติด การพนัน การรังแก และการลักขโมย สิ่งเหล่านี้ถือเป็นความผิดบาปและจะก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในสังคม ดังนั้นบุคคลทั่วไปที่อ่านวรรณกรรมชุดนี้จะตระหนักได้ว่า แท้จริง อบายมุขและยาเสพติดทุกชนิด เป็นสิ่งผิดบาปในศาสนาอิสลาม อัลลอฮ์ทรงระบุไว้อย่างชัดเจนให้ชาวมุสลิมหลีกเลี่ยง เมื่อมีชาวมุสลิมกระทำหรือเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าว จึงเป็นเรื่องส่วนบุคคลที่มุสลิมผู้นั้นละเมิดคำสอนของศาสนาอิสลาม ไม่เกี่ยวข้องใด ๆ กับศาสนาอิสลาม การวิพากษ์วิจารณ์หรือตำหนิศาสนาอิสลามจากการกระทำส่วนบุคคลจึงเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง และแท้จริงศาสนาอิสลามเป็นศาสนาแห่งความดีงาม

1.2 สันติภาพที่ปลอดจากความอยุติธรรมและการละเมิดรุกรานทุกประการ

สันติภาพที่ปลอดจากความอยุติธรรมและการละเมิดรุกรานทุกประการ เป็นสาระสำคัญตามแนวคิดสันติภาพในอิสลาม เป็นกลวิธีด้านเนื้อหาที่ผู้แต่งใช้สื่อสารว่าอิสลามนั้นต่อต้านการละเมิดรุกรานผู้อื่น และดำรงไว้ซึ่งความยุติธรรมระหว่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากมีความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องอยู่เนื่อง ๆ ในสังคมว่าชาวมุสลิมนิยมความรุนแรงหรือนิยมทำสงครามกับผู้อื่น การนำเสนอเนื้อหาในประเด็นนี้จึงเป็นการเสริมสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับศาสนาอิสลามและชาวมุสลิมให้แก่บุคคลทั่วไปในสังคม สะท้อนให้เห็นคำสอนอันดีงามของศาสนาอิสลามที่ชาวมุสลิมทุกคนควรน้อมนำมาปฏิบัติให้เกิดความสันติสุขอย่างยั่งยืนในสังคม เช่น

ระหว่างทางอิมรอนเห็นนกตัวหนึ่งเกาะอยู่บนต้นไม้ อิมรอนหยิบหนังสติ๊กออกมาเพื่อยิงนกตัวนั้น “อย่ายิงนะอิมรอน” ซาลิมห้ามเพื่อน “ทำไมล่ะ” อิมรอนถามด้วยความสงสัย “ถ้าเราฆ่าสัตว์เพื่อความสนุกสนาน และไม่ได้้นำเนื้อมารับประทานจะเป็นบาป คุณครูเคยสอนว่าท่านนบีมุฮัมมัด คือลัลลุลลอฮุอะลยฮิ วะลัลลัม ทรงห้ามไม่ใช่หรือ” ซาลิมย้อนถาม

(Office of the Basic Education Commission, 2012c)

จากตัวบทที่ยกมากล่าวสะท้อนถึงหลักการของศาสนาอิสลามที่ปฏิเสธการละเมิดรุกรานผู้อื่นอย่างชัดเจน ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นหลักการสำคัญในการปฏิบัติตนต่อเพื่อนมนุษย์เท่านั้น อิสลามยังปฏิเสธการรุกรานสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ อีกด้วย ถือเป็นแนวทางแห่งสันติและดีงามอย่างแท้จริง ดังนั้นชาวมุสลิมที่ยึดมั่นในหลักการของ

ศาสนาอิสลามจะไม่อยู่ดีธรรม หรือละเมิดรุกรานต่อเพื่อนมนุษย์และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงการลงโทษของอัลลอฮ์นั่นเอง

1.3 สันติภาพที่ปลอดจากการตั้งภาคีและการอุทริทุกประการ

สันติภาพที่ปลอดจากการตั้งภาคีและการอุทริทุกประการ เป็นสาระสำคัญตามแนวคิดสันติภาพในอิสลาม ผู้แต่งใช้กลวิธีด้านเนื้อหาที่แสดงให้เห็นสิ่งที่เป็น การตั้งภาคีและอุทริกรรมในศาสนาอิสลาม ทั้งนี้เพื่อให้บุคคลทั่วไปในสังคมเกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง ไม่ชักชวน บังคับ หรือมอบหมายให้ชาวมุสลิมปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ อันอาจสุ่มเสี่ยงต่อการตั้งภาคีและการอุทริ เกิดจากความไม่รู้หรือไม่เข้าใจหลักการของศาสนาอิสลาม เช่น

“... เมื่อพระองค์ (อัลลอฮ์) ทรงสร้างทุกสิ่งขึ้นมา และทรงกำหนดให้ทุกสรรพสิ่งเป็นไปตามพระประสงค์ของพระองค์ เช่น ทรงกำหนดให้มีกลางวัน กลางคืน ให้เกิดภูเขาไฟระเบิด เกิดสึนามิ ,... สิ่งเหล่านี้ก็เป็นการกำหนดของ อัลลอฮ์ สิบห้านะฮฺวะตะอาลา ทั้งสิ้น”

(Office of the Basic Education Commission, 2012a)

จากข้อความข้างต้น ผู้แต่งได้กล่าวถึงพลังอำนาจของอัลลอฮ์ที่นอกจากจะทรงสร้างสิ่งต่าง ๆ ขึ้นมาแล้ว พระองค์ยังทรงกำหนดให้สิ่งเหล่านั้นเป็นไปในลักษณะต่าง ๆ กล่าวได้ว่า ทุกสิ่งเป็นไปตามพระประสงค์ของอัลลอฮ์นั่นเอง ดังนั้นการวิงวอนขอต่อสิ่งอื่น การเชื่อหรือกล่าวว่าเหตุการณ์ต่าง ๆ เกิดจากอำนาจอื่นใด การปฏิบัติกิจกรรมที่เกิดจากความเชื่อเหล่านั้น เช่น การดูดวงชะตา การบนบานต่อผี เจ้าที่ การประกอบพิธีขอฝนหรือวิงวอนให้พายุพัดจากสิ่งอื่นที่ไม่ใช่อัลลอฮ์ จึงเป็นการตั้งภาคีและการอุทริทั้งสิ้น บุคคลทั่วไปจึงไม่ควรชักชวนหรือบังคับให้ชาวมุสลิมเข้าร่วมในกิจกรรมดังกล่าว

1.4 สันติภาพที่ปลอดจากการปฏิเสธและการสับปลับทุกประการ

สันติภาพที่ปลอดจากการปฏิเสธและการสับปลับทุกประการเป็นสาระสำคัญตามแนวคิดสันติภาพในอิสลาม เป็นกลวิธีด้านเนื้อหาเพื่อแสดงถึงหลักศรัทธาในศาสนาอิสลาม “การปฏิเสธและการสับปลับ” หมายถึง การปฏิเสธพลังอำนาจของอัลลอฮ์ การปฏิเสธความเป็นพระเจ้าพระองค์เดียวของอัลลอฮ์ และการสับปลับว่ามีสิ่งอื่นใดเป็นภาคีหรือมีอำนาจเทียบเคียงพระองค์ ซึ่งกลวิธีด้านเนื้อหาข้อนี้เป็นหลักสำคัญที่สุดของศาสนาอิสลาม ผลการวิจัยพบว่าเนื้อหาวรรณกรรมแสดงให้เห็นว่า เมื่ออัลลอฮ์สั่งใช้ชาวมุสลิมจะทำตามโดยไม่แคลงใจหรือนึกคิดหาเหตุผลใด ๆ ลักษณะเช่นนี้สะท้อนถึงการไม่ปฏิเสธว่าอัลลอฮ์คือพระเจ้าสูงสุดพระองค์เดียว เช่น

“...และสุดท้ายคือ อัล-อิหฺซาน หรือหลักคุณธรรม คือการทำตามคำสั่งใช้ของ และอัลลอฮ์ สุกฺฮานะฮฺวะตะอาลา เสมือนหนึ่งอยู่ต่อหน้า แม้เราจะไม่เห็นพระองค์ แต่พระองค์ทรงมองเห็นเรา เช่น ถึงเวลาละหมาดก็รีบละหมาดด้วยความตั้งใจ การทำความดีโดยไม่หวังผลตอบแทนจากมนุษย์ แต่หวังความโปรดปรานจากอัลลอฮ์ สุกฺฮานะฮฺวะตะอาลาเท่านั้น”

(Office of the Basic Education Commission, 2012a)

จากข้อความข้างต้นผู้แต่งได้กล่าวถึงหลักการสำคัญ คือ อัล-อิหฺซาน ที่มุ่งให้ชาวมุสลิมเชื่อมั่น และไม่ปฏิเสธถึงการมีอยู่ของอัลลอฮ์ แม้ว่ามนุษย์จะไม่สามารถมองเห็นพระองค์ได้ สิ่งนี้เป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้ชาวมุสลิมคำนึงถึงหลักการของศาสนาอิสลามอยู่ตลอดเวลา และมุ่งมั่นปฏิบัติศาสนกิจอย่างเข้มแข็ง เช่น การละหมาด การทำความดี ทั้งนี้เนื่องจากไม่ปฏิเสธว่าอัลลอฮ์ทรงมีอยู่และรับรู้ความคิดและการกระทำของมนุษย์อยู่ตลอดเวลา และจะไม่สับปลัสนับถือสิ่งอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ ดังนั้นจึงเป็นเหตุผลที่มุสลิมไม่สามารถดูดวงชะตาหรือกราบไหว้รูปเคารพใด ๆ ได้ นั่นเอง

กลวิธีการเลือกเนื้อหาส่วนนี้มานำเสนอ ทำให้ผู้อ่านที่มีใจชาวมุสลิมเข้าใจว่าเหตุใดชาวมุสลิมจึงไม่สามารถรับประทานหมูได้ และทำให้เข้าใจว่าการไม่รับประทานหมูเกิดจากการไม่ปฏิเสธและสับปลัศต่ออัลลอฮ์ซึ่งเป็นพระเจ้าสูงสุดพระองค์เดียว ไม่ได้เกิดจากความต้องการของชาวมุสลิมแต่อย่างใด การรับประทานอาหารฮาลาลที่สอดคล้องกับบทบัญญัติของศาสนาอิสลามจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งสำหรับชาวมุสลิมที่บุคคลทั่วไปควรเข้าใจและให้ความสำคัญ

1.5 สันติภาพที่ปลอดจากการทรมาณในไฟนรกและที่พัทอันเลวร้ายในโลก

สันติภาพที่ปลอดจากการทรมาณในไฟนรกและที่พัทอันเลวร้ายในโลก เป็นสาระสำคัญตามแนวคิดสันติภาพในอิสลาม เป็นกลวิธีด้านเนื้อหาที่ผู้แต่งแสดงให้เห็นปลายทางสุดท้ายของชีวิตมนุษย์อันเป็นที่มาของการกำหนดพฤติกรรมต่าง ๆ ของชาวมุสลิมในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ ผู้อ่านทั่วไปจะเข้าใจว่าท้ายที่สุดแล้วความศรัทธาของชาวมุสลิมก็เพื่อหลีกเลี่ยงจากนรก ดังนั้นสันติภาพในแง่มุมของศาสนาอิสลามไม่ได้จำเป็นเฉพาะขณะที่มนุษย์ยังมีชีวิตเท่านั้น สันติภาพที่แท้จริงยังจำเป็นในโลกหลังความตาย เพื่อความสันติที่แท้จริงอันปลอดจากไฟนรกอีกด้วย ลักษณะเช่นนี้เป็นความเชื่อสำคัญของชาวมุสลิม และเป็นเครื่องเตือนใจในการดำรงชีวิตของชาวมุสลิมทุกย่างก้าว เช่น

“โอ้พระผู้อภิบาลของเรา ได้โปรดประทานความดีงามแก่เราทั้งดุนยาและอาคิเราะฮฺ และได้โปรดคุ้มครองเราจากการลงโทษในนรก”

(Office of the Basic Education Commission, 2012e)

จากตัวบทที่ยกมากล่าว ผู้แต่งได้วิงวอนต่ออัลลอฮ์เพื่อพระองค์ได้คุ้มครองชาวมุสลิมให้รอดพ้นจากไฟนรก สะท้อนให้เห็นถึงระบบความคิด ความเชื่อ ของชาวมุสลิมเกี่ยวกับชีวิตหลังความตาย นอกจากนี้ การนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับนรกและที่พิทอันเลวร้ายในโลกที่ชาวมุสลิมพึงหลีกเลี่ยงแล้ว ผู้แต่งยังนำเสนอ การตอบสนองความดีด้วยการอนุโมทนาให้เข้าสู่สวรรค์ตามทัศนะของอิสลาม เพื่อเป็นการเสริมแรงให้มุสลิมปฏิบัติ ความดีงามอีกด้วย เช่น

“ผู้ถือศีลอดจะได้รับการอภัยโทษในบาปต่าง ๆ จากพระเจ้าเป็นผู้เป็นเจ้า และได้รับรางวัลสวรรค์ เป็นการตอบแทน ซึ่งมีประตุสำหรับผู้ถือศีลอดโดยเฉพาะ ชื่อว่า อร-รอยยาน”

(Office of the Basic Education Commission, 2012e)

ดังนั้นกลวิธีด้านเนื้อหาที่กล่าวถึงนรกหรือการลงโทษหลังความตาย จึงเป็นการแสดงจุดร่วม สำคัญในทุก ๆ ศาสนา ที่มีคำสอนในเรื่องนี้เช่นเดียวกัน เนื้อหาในส่วนนี้จึงแสดงให้เห็นถึงเป้าประสงค์ของ มนุษย์ที่ต้องการหลุดพ้นจากความทุกข์ในนรกหลังความตาย เป็นความเหมือนในความแตกต่างที่สามารถใช้ กำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ในขณะที่มีชีวิต ให้ปฏิบัติตามคำสอนของศาสนาอย่างเคร่งครัด และการให้เกียรติ ผู้ที่นับถือศาสนาแตกต่างจากตน อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการเสริมสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นในสังคม พหุวัฒนธรรมนั่นเอง

ผลการวิเคราะห์กลวิธีด้านเนื้อหาสื่อถึงหลักการเสริมสร้างสันติภาพภายใต้การทำความเข้าใจสาระดละ ที่สำคัญของศาสนาอิสลาม ตามพระดำรัสของพระเจ้าสูงสุดที่ประทานผ่านคัมภีร์อัลกุรอาน ทำให้ผู้อ่าน โดยทั่วไปเข้าใจแก่นแท้ของศาสนาอิสลามและชาวมุสลิมมากยิ่งขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการปลูกฝังหลักการ ทางศาสนาอิสลามให้แก่ผู้อ่านชาวมุสลิมในสังคมพหุวัฒนธรรมไทยให้สามารถธำรงอัตลักษณ์ของตนไว้ได้อย่าง เข้มแข็ง ท่ามกลางความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยไม่ถูกผสมกลมกลืน ไปกับวัฒนธรรมหลักของบริบทรอบข้าง

2. กลวิธีการเสริมสร้างสันติภาพด้านภาษา

ผลการวิเคราะห์กลวิธีการเสริมสร้างสันติภาพด้านภาษา ตามกรอบแนวคิดทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของ คติชน ร่วมกับแนวคิดวัจนปฏิบัติศาสตร์ พบว่า ผู้แต่งใช้กลวิธีด้านภาษาดังนี้

2.1 กลวิธีการอ้างถึง

ผลการวิเคราะห์ตัวบทวรรณกรรมเสริมบทเรียนอิสลามศึกษาที่เป็นข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่า ผู้แต่งได้เลือกใช้กลวิธีการอ้างถึงเพื่อโน้มน้าวใจผู้อ่านให้คล้อยตามสาระสำคัญที่นำมาถ่ายทอด นอกจากนี้ยังเป็นผลให้เนื้อความเกิดความน่าเชื่อถืออีกด้วย ผลการวิจัยพบว่า การอ้างถึงที่ปรากฏสามารถ จำแนกได้เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ การอ้างถึงบุคคล และการอ้างถึงเหตุการณ์ เช่น

วันท้าย ๆ ต้องเตรียมที่ละหมาด ความสะอาดของสนามที่เลือกสรร จัดเป็นที่ละหมาด
วันอีกด้วย ตามแบบอย่างท่านรَسُولน่านิยม

(Office of the Basic Education Commission, 2012e)

ตัวอย่างที่ยกมาแสดงข้างต้น ผู้แต่งอ้างถึงแบบอย่างของท่านรَسُولที่เตรียมสถานที่ไว้สำหรับ
ละหมาดวันอีด (อีดีลฟิฏร์) การละหมาดในวันอีดนี้เป็นหลักปฏิบัติสำคัญของชาวมุสลิม เป็นวันที่ชาวมุสลิมมี
การเฉลิมฉลองหลังจากการถือศีลอดมาตลอดทั้งเดือนรอมฎอน การถือศีลอดสะท้อนหลักการความเท่าเทียม
ไม่เลือกปฏิบัติตามชนชั้น ชัดเกล้าให้ชาวมุสลิมมีความสำนึกต่อความหิวโหย เห็นคุณค่าของอาหาร แบ่งปัน
ช่วยเหลือเอื้ออาทร และเป็นการทดสอบความศรัทธาต่อคำสั่งใช้ของอัลลอฮ์ด้วย ซึ่งแนวคิดเหล่านี้เป็นการ
เสริมสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นในสังคมนั่นเอง

กลวิธีการอ้างถึงดังที่ปรากฏ ทำให้ผู้อ่านเข้าใจสาระตลอย่างชัดเจน เนื่องจากเห็นภาพฉาก
อุทาหรณ์ที่เป็นรูปธรรม และก่อให้เกิดความประทับใจในพฤติกรรมและเหตุการณ์นั้น ๆ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญ
ในการโน้มน้าวให้ผู้อ่านยอมรับสารัตถะที่นำเสนอและคล้อยตามหรือเห็นด้วยกับสารัตถะนั้น ๆ ในที่สุด ทำให้
ผู้อ่านที่เป็นมุสลิมตระหนักถึงความสำคัญในการปฏิบัติตนตามหลักการของศาสนาอิสลาม ในขณะที่ผู้อ่าน
ต่างศาสนาที่รับรู้และเข้าใจถึงความดีงามของศาสนาอิสลามและชาวมุสลิมด้วย

2.2 กลวิธีการให้รายละเอียด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ผู้แต่งใช้กลวิธีการให้รายละเอียดในวรรณกรรมเสริมบทเรียน
อิสลามศึกษาเพื่อการโน้มน้าว และทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพบางประการ อีกทั้งการให้รายละเอียดบางลักษณะ
ยังใช้ในการสื่ออารมณ์ความรู้สึกด้วยกลวิธีการให้รายละเอียดที่ปรากฏ 3 ลักษณะ ได้แก่ การให้รายละเอียด
โดยการนิยามหรืออธิบายศัพท์ การให้รายละเอียดโดยการยกตัวอย่าง และการให้รายละเอียดโดยการขยาย
ความ เช่น

“หะรอมแปลว่าอะไรครับ” อิมรอนถามบ้าง “หะรอมแปลว่าสิ่งที่ อัลลอฮ์ สุบฮานะฮูวะตะ
อาลา ทรงห้ามรับประทานและห้ามปฏิบัติ สิ่งที่ทรงห้ามล้วนเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็น ไม่ดี และมีโทษด้วย อัลลอฮ์
สุบฮานะฮูวะตะอาลา ทรงรักมนุษย์ จึงสั่งห้ามสิ่งที่หะรอม อัลลอฮ์ สุบฮานะฮูวะตะอาลา ทรงสั่งให้เรา
รับประทานแต่สิ่งที่หะلال” พ่อของฮารูนตอบ

(Office of the Basic Education Commission, 2012c)

ตัวอย่างที่ยกมาแสดงข้างต้น ผู้แต่งให้รายละเอียดโดยการนิยามหรืออธิบายศัพท์คำว่า
“หะรอม” ผ่านการสนทนาของตัวละครสมมุติในเรื่องศัพท์ที่นำมานิยามนี้เป็นคำสำคัญของชาวมุสลิม

เนื่องจากเป็นสิ่งต้องห้าม ทั้งห้ามรับประทาน และห้ามปฏิบัติ ทำให้ผู้อ่านที่ไม่ใช่มุสลิมเข้าใจชัดเจนและสามารถนำไปเป็นแนวทางในการปฏิสัมพันธ์กับชาวมุสลิมในสังคมได้อย่างถูกต้อง

กลวิธีการให้รายละเอียดเหล่านี้ทำให้ผู้อ่านที่ไม่ใช่มุสลิมเข้าใจชัดเจน และสามารถนำไปเป็นแนวทางในการปฏิสัมพันธ์กับชาวมุสลิมในสังคมได้อย่างถูกต้อง ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพได้ชัดเจนเป็นรูปธรรมแล้ว สร้างอารมณ์ความรู้สึกขึ้นในใจของผู้อ่านเกี่ยวกับพลังอำนาจอันยิ่งใหญ่ของอัลลอฮ์ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีในการปฏิบัติต่อกันในสังคมพหุวัฒนธรรมไทย

2.3 กลวิธีการใช้ทัศนภาวะ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ผู้แต่งเลือกใช้ทัศนภาวะในการเรียบเรียงเพื่อสื่ออารมณ์ความรู้สึก ความคิด ความเชื่อบางประการ รวมไปถึงการใช้ทัศนภาวะแสดงความเชื่อมั่น ยังช่วยในการโน้มน้าวใจผู้รับสาร เนื่องจากการใช้ทัศนภาวะที่ผู้แต่งแสดงความมั่นใจในสิ่งที่จะเกิดขึ้น กลวิธีการใช้ทัศนภาวะที่ปรากฏในวรรณกรรมเสริมบทเรียนอิสลามศึกษาชุด “เรียนรู้เพื่อเข้าใจ” มี 2 ลักษณะ ได้แก่ การใช้ทัศนภาวะแสดงเงื่อนไข และการใช้ทัศนภาวะแสดงความเชื่อมั่น เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเชื่อมั่นและโน้มน้าวใจให้ปฏิบัติตาม เช่น

“อีกอย่างหนึ่งนะอิมรอน ถ้านกตัวนั้นเป็นแม่เหล็กและมันกำลังออกหาอาหารให้ลูกของมัน หากแม่ถูกยิงตาย ลูกของมันก็จะอดตายด้วย อย่างนี้เลยนะอิมรอน จะเป็นบาปเปล่า ๆ ” ซาลิมขอร้องเมื่อซาลิมพูดจบอิมรอนจึงเก็บหนังสือใส่กระเป๋าและเดินต่อไป

(Office of the Basic Education Commission, 2012c)

จากตัวอย่าง ผู้แต่งเลือกใช้กลวิธีการใช้ทัศนภาวะแสดงเงื่อนไขว่าถ้าตัวละครที่ชื่ออิมรอนยิงนกซึ่งมีลูก จะทำให้ลูกของนกตัวนั้นตายไปด้วย ซึ่งปรากฏคำแสดงเงื่อนไข ถ้า...หาก

2.4 กลวิธีการใช้คำทับศัพท์ภาษาอาหรับ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ผู้แต่งใช้คำทับศัพท์ภาษาอาหรับเพื่อแจ้งสารไปยังผู้อ่าน ทั้งการใช้คำทับศัพท์ทั้งในส่วนที่เป็นคำนามทั่วไปและคำนามเฉพาะ เพื่อช่วยในการสื่อความคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมอิสลามและวัฒนธรรมอื่น ๆ บางอย่างที่มาจากประเทศในตะวันออกกลาง ทำให้ผู้อ่านต่างศาสนิกได้มีความเข้าใจในวิถีปฏิบัติ วัฒนธรรม และความเป็นอยู่ของชาวมุสลิมที่มีความสัมพันธ์กับศาสนาอิสลามอย่างแนบแน่น เช่น

“กิจกรรมที่ได้ทำในสัปดาห์นี้ ทะเลาะเถียงกันตั้งหลายหน อ่านกุรอานตัฟซีร์มีปะปนแถมยังค้นประวัติศาสตร์มาแล้วกัน”

(Office of the Basic Education Commission, 2012e)

จากตัวอย่างผู้แต่งใช้คำทับศัพท์ภาษาอาหรับ 2 คำ ได้แก่ “หะลาเกาะห์” และ “ตัฟสีร์” ซึ่งไม่ได้วงเล็บระบุค่าแปลท้ายคำทับศัพท์ แต่ผู้แต่งให้ความหมายไว้ด้านล่างของเนื้อหา ความว่า

“หะลาเกาะห์ คือ การร่วมกันพูดคุยเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันในเรื่องศาสนา
อิสลามตัฟสีร์ คือ การอธิบายความหมายของอัลกุรอาน”

(Office of the Basic Education Commission, 2012e)

ตัวอย่างข้างต้น “หะลาเกาะห์” กับ “ตัฟสีร์” เป็นกิจกรรมที่ชาวมุสลิมมักปฏิบัติอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน 10 วันสุดท้ายของการถือศีลอด เนื่องจากจะได้ผลบุญตอบแทนอย่างมาก จึงเป็นคำศัพท์สำคัญที่ใช้สื่อสารกันในหมู่ชาวมุสลิมทั่วโลก การใช้คำทับศัพท์ภาษาอาหรับของผู้แต่ง เป็นกลวิธีทางภาษาที่แสดงให้เห็นชัดเจนว่า ผู้แต่งไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพียงแค่อธิบายสาระสำคัญสอนไปยังผู้อ่านชาวมุสลิมเท่านั้น แต่ยังมีมุ่งให้ผู้อ่านต่างศาสนิกได้มีความเข้าใจในวิถีปฏิบัติ วัฒนธรรม และความเป็นอยู่ของชาวมุสลิมที่มีความสัมพันธ์กับศาสนาอิสลามอย่างแนบแน่น สิ่งเหล่านี้เป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างสันติภาพในสังคมพหุวัฒนธรรมปัจจุบัน

จากการวิเคราะห์กลวิธีการเสริมสร้างสันติภาพด้านเนื้อหาและด้านภาษา ในวรรณกรรมเสริมบทเรียนอิสลามศึกษาชุด “เรียนรู้เพื่อเข้าใจ” สะท้อนให้เห็นความมุ่งมั่นของผู้แต่งในฐานะของชาวมุสลิมที่สื่อสารสาระอันเป็นเอกลักษณ์ของศาสนาอิสลามไปยังผู้อ่านทั่วไปในสังคมพหุวัฒนธรรม โดยอาศัยกลวิธีด้านเนื้อหา เป็นการนำเสนอเนื้อหาด้านสันติภาพตามแนวทางของอิสลาม ได้แก่ สันติภาพที่ปลอดจากการปฏิเสธและการสับปลับทุกประการ สันติภาพที่ปลอดจากอบายมุขและความผิดบาปทุกประการ สันติภาพที่ปลอดจากการตั้งภาคีและการอูตริทุกประการ สันติภาพที่ปลอดจากความอยุติธรรมและการละเมิดรุกรานทุกประการ สันติภาพที่ปลอดจากการทรมาณในไฟนรกและที่พักอันเลวร้ายในปรโลก โดยเนื้อหาเหล่านี้ผู้แต่งนำเสนอโดยใช้กลวิธีทางภาษาเพื่อโน้มน้าวผู้อ่านและสร้างความน่าสนใจ ได้แก่ กลวิธีการอ้างถึง กลวิธีการให้รายละเอียด กลวิธีการใช้ทัศนภาวะ และกลวิธีการใช้คำทับศัพท์ภาษาอาหรับ ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้อ่านมีความเข้าใจศาสนาอิสลาม และชาวมุสลิมอย่างถูกต้องมากยิ่งขึ้น ลดความอคติอันเกิดจากความไม่เข้าใจระหว่างกัน อันจะก่อให้เกิดสันติภาพในสังคมพหุวัฒนธรรมไทยตามวัตถุประสงค์ในการจัดทำวรรณกรรมชุดนี้

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยที่ได้นำเสนอในบทต่าง ๆ ที่ผ่านมามีประเด็นที่ควรแก่การอภิปรายผล ดังนี้

1. วรรณกรรมเสริมบทเรียนอิสลามศึกษาชุด “เรียนรู้เพื่อเข้าใจ” กับการเสริมสร้างสันติภาพ

ผลการวิจัยกลวิธีการเสริมสร้างสันติภาพด้านเนื้อหาพบว่า วรรณกรรมชุดนี้มีบทบาทในการเสริมสร้างสันติภาพตามแนวคิดสันติภาพในอิสลาม (Japakiya, 2004) โดยมีเนื้อหาหรือสารัตถะด้านสันติภาพจากคัมภีร์อัลกุรอาน ทั้งนี้เพื่อมุ่งให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจอันดีเกี่ยวกับศาสนาอิสลามและมุสลิมในประเด็นที่สำคัญสำหรับสังคมพหุวัฒนธรรม เช่น สันติภาพที่ปลอดจากการปฏิเสธและการสับปลับทุกประการ เป็นเนื้อหาที่อธิบายถึงหลักศรัทธาสำคัญของศาสนาอิสลามที่ชาวมุสลิมทุกคนต้องไม่ปฏิเสธและสับปลับต่อพลังอำนาจของอัลลอฮ์ซึ่งเป็นพระเจ้าสูงสุดเพียงพระองค์เดียว หลักนี้เป็นหัวใจสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมต่าง ๆ ของชาวมุสลิม การปฏิบัติตามคำสั่งใช้ของอัลลอฮ์และการไม่ละเมิดข้อบัญญัติของพระองค์ เช่น การละหมาดวันละ 5 เวลา การถือศีลอด การแต่งกายตามเพศสภาพ ผู้อ่านต่างศาสนิกจะเข้าใจว่าการปฏิบัติตนอันเนื่องมาจากศาสนาอิสลามของชาวมุสลิมไม่ได้เกิดจากความต้องการส่วนตัว ความรู้สึกส่วนตัวของบุคคล แต่เขาเหล่านั้นต้องปฏิบัติตาม เนื่องจากความเชื่อมั่นในอัลลอฮ์ การสร้างสันติภาพในกรณีนี้จึงเป็นการลดความขัดแย้งโดยการให้ข้อมูลที่สำคัญ

ลักษณะดังกล่าวข้างต้นสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Phothirangsiyakorn (2020) ที่พบว่า ความขัดแย้งอันเนื่องมาจากค่านิยมและความเชื่อทางศาสนานั้น จะต้องหาทางออกด้วยการสร้างสันติภาพจากการให้ข้อมูลความรู้ ให้คำตอบของคำถามที่เกิดจากความสับสน ความไม่รู้ รวมถึงการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน เช่น ความขัดแย้งระหว่างชาวคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกกับนิกายโปรเตสแตนต์ กรณีเช่นนี้ ความขัดแย้งเกิดจากความไม่รู้ ความเข้าใจที่สับสนในข้อมูลความเชื่อของอีกฝ่าย ดังนั้นกลวิธีด้านเนื้อหาในวรรณกรรมเสริมบทเรียนอิสลามศึกษาชุด “เรียนรู้เพื่อเข้าใจ” จึงมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างสันติภาพในสังคมพหุวัฒนธรรมโดยมุ่งให้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องตามกรอบแนวคิดสันติภาพในศาสนาอิสลามแก่ผู้อ่านเพื่อลดความขัดแย้งอันเกิดจากความไม่เข้าใจระหว่างกันเอง ผลการวิจัยครั้งนี้จึงเป็นต้นแบบนวัตกรรมในการเสริมสร้างสันติภาพ โดยการให้ความรู้ผ่านวรรณกรรมเสริมบทเรียน ที่สามารถนำไปปรับใช้ลดความขัดแย้งอันเกิดจากความไม่เข้าใจด้านค่านิยม ความเชื่อ และศาสนาในกรณีอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี

2. วรรณกรรมเสริมบทเรียนอิสลามศึกษาชุด “เรียนรู้เพื่อเข้าใจ” กับการแสดงออกทางวัฒนธรรมในฐานะข้อมูลทางคติชนวิทยา

ตัวบทวรรณกรรมเสริมบทเรียนอิสลามศึกษาชุด “เรียนรู้เพื่อเข้าใจ” ที่เป็นข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ถือเป็นข้อมูลทางคติชนวิทยาในการแสดงออกทางวัฒนธรรมตามค่านิยมของ Charles (1979) ที่มีลักษณะเด่นเฉพาะตัว กล่าวคือ เป็นทั้งข้อมูลทางคติชนวิทยาประจำกลุ่มชาวไทยมุสลิม เนื้อหาสะท้อนความเชื่อทางศาสนาอิสลาม มีการให้ข้อมูลเฉพาะเกี่ยวกับศาสนาอิสลามที่ไม่เป็นที่เข้าใจแพร่หลายในสังคม หรือเป็น

ประเด็นละเอียดอ่อนที่มีความเข้าใจที่สับสนอยู่เนื่อง ๆ ตลอดจนข้อคำถามของคนทั่วไปเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม และชาวมุสลิม เช่น ทำไมห้ามรับประทานเนื้อหมู โดยผู้แต่งใช้กลวิธีด้านภาษาลักษณะต่าง ๆ เพื่อดึงดูดและโน้มน้าวความสนใจของผู้อ่าน

นอกจากนี้สาระจากตัวบทยังสะท้อนถึงการอ้างวัฒนธรรมของชาวมุสลิม เช่น หลักศรัทธา หลักปฏิบัติ ความเชื่อเกี่ยวกับอัลลอฮ์ สิ่งอนุมัติ (ฮาลาล) สิ่งต้องห้าม (หะรอม) ในภาวะที่มีกระแสทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันปฏิสัมพันธ์กันอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมพหุวัฒนธรรม บริบทเช่นนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้วรรณกรรมเสริมบทเรียนอิสลามศึกษาชุด “เรียนรู้เพื่อเข้าใจ” เป็นช่องทางสำคัญในการแสดงออกทางวัฒนธรรมของชาวไทยมุสลิม สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Ogburn (1946) ที่กล่าวว่า ในสังคมเมืองที่มีความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม มีความทันสมัย จะทำให้สังคมนั้นมีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว และวัฒนธรรมที่อ่อนแอจะเกิดภาวะการปรับตัวไม่ทัน (Lag Condittion) ขึ้นเสมอ ดังนั้นเจ้าของวัฒนธรรมจึงต้องหาช่องทางในการแสดงออกทางวัฒนธรรม เพื่อให้กลุ่มของตนและกลุ่มวัฒนธรรมอื่นตระหนักถึงการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมนั้น ๆ ดังนั้นวรรณกรรมเสริมบทเรียนอิสลามศึกษาชุด “เรียนรู้เพื่อเข้าใจ” จึงเป็นข้อมูลทางคติชนวิทยา ที่ชาวไทยมุสลิมใช้เป็นเครื่องมือในการแสดงออกทางวัฒนธรรม เพื่อให้ชาวไทยมุสลิมตระหนักถึงรากเหง้าวัฒนธรรมดั้งเดิมของตน ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการแสดงให้กลุ่มวัฒนธรรมอื่นเห็นว่าชาวไทยมุสลิมก็มีวัฒนธรรมเฉพาะตัวที่แตกต่างและโดดเด่น

ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยการใช้ภาษาของชาวไทยมุสลิมในลักษณะอื่น ๆ ที่มักแสดงให้เห็นถึงการใช้ภาษาเป็นสื่อในการแสดงออกทางวัฒนธรรมของตน เช่น ผลการศึกษาของ Chinnun (2013) ที่พบว่า วรรณกรรมคำสอนภาคใต้ฉบับพิมพ์เล่มเล็ก เป็นข้อมูลทางคติชนวิทยาที่สื่อสารและแสดงออกทางวัฒนธรรมภาคใต้ให้ประชาชนทุกระดับรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสังคม และผลการศึกษาของ Charoenrad (2020b) เรื่อง ชื่อมัสยิดในกรุงเทพมหานคร: ภาษาและการสื่อสารทางวัฒนธรรม ที่พบว่าชื่อมัสยิดในกรุงเทพมหานครมีที่มาของภาษาเป็นชื่ออาหารมากที่สุด และชื่อมัสยิดมีการสื่อสารทางวัฒนธรรมที่สะท้อนการแสดงออกทางความคิดของชาวมุสลิม เช่น การสร้างความเชื่อมั่นในเอกภาพของพระเจ้า การอ้างสังคมมุสลิม การประกันการตอบแทนในสวรรค์ การนิยามอัตลักษณ์ทางศาสนา เป็นต้น

3. วรรณกรรมเสริมบทเรียนอิสลามศึกษาชุด “เรียนรู้เพื่อเข้าใจ” มีกลวิธีเสริมสร้างสันติภาพที่หลากหลายและน่าสนใจ

ผลการวิจัยพบว่า วรรณกรรมเสริมบทเรียนอิสลามศึกษาชุด “เรียนรู้เพื่อเข้าใจ” มีกลวิธีเสริมสร้างสันติภาพที่หลากหลายและน่าสนใจ โดยเป็น กลวิธีด้านเนื้อหา 5 กลวิธี ได้แก่ สันติภาพที่ปลอดจากการปฏิเสธและการสับปลั้ทุกประการ สันติภาพที่ปลอดจากอบายมุขและความผิดบาปทุกประการ สันติภาพที่ปลอดจากการตั้งภาคีและการอูตรีทุกประการ สันติภาพที่ปลอดจากความอยุติธรรมและการละเมิดทุกรานทุกประการ และสันติภาพที่ปลอดจากการทรمانในไพ่นรกและที่พักอันเลวร้ายในปรโลก กลวิธีด้านภาษา 4 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีการอ้างถึง กลวิธีการให้รายละเอียด กลวิธีการใช้ทัศนภาวะ และกลวิธีการใช้คำทับศัพท์

ภาษาอาหรับ ซึ่งกลวิธีเหล่านี้ส่วนใหญ่แตกต่างจากกลวิธีในวรรณกรรมเสริมบทเรียนหรือวรรณกรรมคำสอนอื่น ๆ เช่น Khottung (2001) วิจัยเรื่อง เปรียบเทียบวรรณกรรมคำสอน เรื่องกาพย์ล่งสอนหลานสำนวนภาคใต้ กับกาพย์ปู้สอนหลานสำนวนภาคอีสาน ผลการวิจัยพบว่า วรรณกรรมคำสอนทั้ง 2 เรื่อง ใช้กลวิธีการสอนโดยการใช้คำและโวหารภาพพจน์ในลักษณะต่าง ๆ ในขณะที่ Uamcharoen (2009) วิจัยเรื่อง การศึกษาเชิงวิเคราะห์วรรณกรรมล้านนาเรื่องคติโลกคติธรรม ผลการวิจัยพบว่า เรื่องคติโลกคติธรรม ใช้กลวิธีการสอนโดยนำนิทานอุทาหรณ์จำนวน 13 เรื่อง มาประกอบคำสอนเพื่ออธิบายคำสอนให้เข้าใจง่ายขึ้น

อย่างไรก็ตาม ผลการวิเคราะห์กลวิธีในการเสริมสร้างสันติภาพด้านเนื้อหา ไม่ปรากฏศาสตร์ตามแนวคิดสันติภาพในอิสลาม 5 ประการ ได้แก่ สันติภาพที่ปลอดจากความเท็จและอวิชาทุกประการ สันติภาพที่ปลอดจากการกดขี่และการร่วมมือสมคบคิดมุ่งร้ายทุกประการ สันติภาพที่ปลอดจากความชั่วและความเลวร้ายทุกประการ สันติภาพที่ปลอดจากโรคร้ายและทุกข์ภัยทุกประการ สันติภาพที่ปลอดจากการกระชิบกระซาบของมารร้ายและการล่อลวง ทั้งนี้ เนื่องจากสารัตถะเหล่านี้เป็นเนื้อหาที่มีความเฉพาะเจาะจงสำหรับชาวมุสลิมเท่านั้น กล่าวคือ เป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับหลักศรัทธาและหลักปฏิบัติในศาสนาอิสลามของชาวมุสลิม ซึ่งต้องกระทำตามอย่างเคร่งครัดในกิจกรรมต่าง ๆ โดยอาศัยความรู้ทางอิสลามศึกษา เนื้อหาเหล่านี้จึงต้องอาศัยพื้นฐานความรู้ตามหลักศาสนาอิสลามเพื่อทำความเข้าใจ และเป็นสิ่งที่ยากสำหรับผู้อ่านวรรณกรรมชุดนี้ ทั้งเยาวชนและผู้ที่มีไม่มุสลิม ซึ่งขัดต่อเจตนารมณ์ของคณะผู้จัดทำวรรณกรรมชุดนี้ ที่ต้องการให้ผู้อ่านที่มีความหลากหลายในสังคมพหุวัฒนธรรมได้เรียนรู้และเข้าใจศาสนาอิสลามตลอดจนชาวมุสลิมอย่างถูกต้อง ชัดเจนนั่นเอง

กลวิธีที่พบในวรรณกรรมเสริมบทเรียนอิสลามศึกษาชุด “เรียนรู้เพื่อเข้าใจ” ส่วนใหญ่ไม่ปรากฏในวรรณกรรมคำสอนอื่น ๆ กลวิธีเหล่านี้มีความสอดคล้องสัมพันธ์กันกับบริบททางสังคมพหุวัฒนธรรมในกรุงเทพมหานคร และอัตลักษณ์ของชาวไทยมุสลิม จึงกล่าวได้ว่า ตัวบทวรรณกรรมเสริมบทเรียนอิสลามศึกษาชุด “เรียนรู้เพื่อเข้าใจ” มีกลวิธีการเสริมสร้างสันติภาพที่หลากหลายและน่าสนใจ ทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจศาสนาอิสลามและชาวมุสลิมอย่างถูกต้องได้โดยง่าย และเห็นภาพอย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

1. ผลการวิจัยสามารถนำไปประกอบการจัดทำคู่มือสำหรับเจ้าหน้าที่ทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนองค์กรอิสระต่าง ๆ ที่ต้องปฏิสัมพันธ์กับชาวไทยมุสลิม เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง อันจะนำไปสู่การปฏิบัติต่อชาวไทยมุสลิมในฐานะเพื่อนร่วมชาติอย่างเหมาะสม ลดความหวาดระแวง และความขัดแย้งอันเกิดจากความไม่เข้าใจ ทำให้เกิดสันติภาพขึ้นได้ในสังคมพหุวัฒนธรรม

2. ผลการวิจัยเป็นต้นแบบที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดทำวรรณกรรมเสริมสร้างสันติภาพในสังคมพหุวัฒนธรรมได้

3. ผลการวิจัยสามารถนำไปพัฒนาเพื่อสร้างมูลค่าทางวัฒนธรรมในรูปแบบต่าง ๆ ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เช่น คติชนสร้างสรรค์รูปแบบต่าง ๆ การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในชุมชนมุสลิม เป็นต้น ซึ่งจะนำไปสู่ความมั่นคง ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมอย่างสมดุล

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบวรรณกรรมเสริมบทเรียนอิสลามศึกษาต่างยุคสมัย เพื่อสะท้อนให้เห็นพัฒนาการและพลวัตของเนื้อหา กลวิธี และบทบาททางสังคมให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2. ควรมีการสำรวจ รวบรวม และวิเคราะห์กลวิธีเสริมสร้างสันติภาพในสื่อต่าง ๆ ทั้งที่เป็นวรรณกรรมลายลักษณ์อักษรและคำสอนมุขปาฐะ เพื่อขยายขอบเขตในการพัฒนาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง และเป็นการอนุรักษ์ข้อมูลทางคติชนวิทยาประเภทคำสอนก่อนจะมีการเปลี่ยนแปลงหรือสูญหายไป

เอกสารอ้างอิง

Bascom, W. (1965). Four function of folklore. *The Journal of American Folklore*, 67(266), 333-349.

Blum, L. A. (1992). *Antiracism, multiculturalism, and interracial Community: Three educational values for a multicultural Society*. Boston: Office of Graduate Studies and Research, University of Massachusetts.

Charles, F. (1979). *Ethnic adaptation and identity: The Karen on the Thai frontier with Burma*. Philadelphia: Institute for the Study of Human Issues.

Charoenrad. W. (2020a). *Research in Thai language*. Nonthaburi: Nation High 1954. [in Thai]

Charoenrad. W. (2020b). *The names of mosque in Bangkok: Language and interpretation of cultures* (Research report). Bangkok: Dhonburi Rajabhat University. [in Thai]

Chinnun, P. (2013). *Literature teachings in the South. "Small edition"* (Doctoral dissertation). Chulalongkorn University, Bangkok. [in Thai]

Choksunis, T. (2008). *Practical speech*. Bangkok: Faculty of Arts Chulalongkorn University. [in Thai]

Hongladarom, K., & Choksunis, T. (2008). *Practical speech*. Bangkok: Faculty of Arts Chulalongkorn University. [in Thai]

- Japakiya, L. (2004). *Islam: The religion of peace*. Kuala Lumpur: Fajar Ulung Sdn.
- John, R. (1996). *Ethnic minorities in the modern nation state*. Macmillan: Basingstoke.
- Khottung, S. (2001) *A comparative study of literary doctrines on the poem lung teaches grandchildren rhetoric in the South and grandfather teaches grandchildren rhetoric in the Northeast* (Master's thesis). Ramkhamhaeng University, Bangkok. **[in Thai]**
- Office of the Basic Education Commission. (2012a). *Islam, the religion of peace*. Bangkok: Office of the Committee for Promotion of the Benefits and Welfare of Teachers and Educational Personnel Printing House Ladprao. **[in Thai]**
- Office of the Basic Education Commission. (2012b). *Hijab Islamic dress*. Bangkok: Office of the Committee for Promotion of the Benefits and Welfare of Teachers and Educational Personnel Printing House Ladprao. **[in Thai]**
- Office of the Basic Education Commission. (2012c). *Halal and haram*. Bangkok: Office of the Committee for Promotion of the Benefits and Welfare of Teachers and Educational Personnel Printing House Ladprao. **[in Thai]**
- Office of the Basic Education Commission. (2012d). *Why Muslims don't eat pork*. Bangkok: Office of the Committee for Promotion of the Benefits and Welfare of Teachers and Educational Personnel Printing House Ladprao. **[in Thai]**
- Office of the Basic Education Commission. (2012e). *Ramadan this month that I have been waiting for*. Bangkok: Office of the Committee for Promotion of the Benefits and Welfare of Teachers and Educational Personnel Printing House Ladprao. **[in Thai]**
- Ogburn, W. F. (1946). *The social effects of aviation*. New York: Houghton Mifflin.
- Phakawaphan, N. (2015). *Invites discussion of nations and ethnicities*. Bangkok: Siam Publishing House. **[in Thai]**
- Phothirangsiyakorn, N. (2020). *The end of conflict: A guide to conciliation for local leaders*. Bangkok: King Prajadhipok's Institute. **[in Thai]**
- Powell, T. B. (2003). All colors flow into rainbows and nooses: The struggle to define academic multiculturalism. *Cultural Critique*, 55, 152–181.
- Said, J. (2001). Prophetic method of social change. *Journal of Law & Religion*, 15, 83-150.
- Satha-Anan, C. (2008). *Violence and the manipulation of "truth": Pattani in the semi-finals century*. Bangkok: Thammasat University Press. **[in Thai]**

Uamcharoen, P. (2009). *An analytical study of Lanna literature on world and dharma cases*

(Master's thesis). Silpakorn University, Bangkok. [in Thai]

Usman, S. (2004). *The Islamic way of peace*. Bangkok: Islamic Academy. [in Thai]